

«У тебе є друзі, у нас було середовище...»

Про нову смолоскипівську антологію «Київські неокласики»

Київські неокласики: Антологія / Упор. Наталія Котенко. – К.: Смолоскип, 2015. – 920 с.

Оксана ЦУР

Результат багаторічної праці молодшої дослідниці – не оксюморон! Наталія Котенко почала розробляти тему творчого спадку українських неокласиків ще на ранніх курсах університету – ця антологія справді здатна потішити і найвибагливішого читача-естета, і фахового літературознавця, і учня чи студента, котрий шукає у подібних книжках найнеобхідніше. Упорядниця виконала завдання добору текстів бездоганно, особливо у стосунку до поезії кожного із обраних авторів. Тут справді представлено найкращі вірші Миколи Зерова, Максима Рильського, Павла Филиповича, Михайла Драй-Хмари та Юрія Клена (Освальда Бурггардта) – добре відомі «хрестоматійні» зразки («Лотофаги» і «Лестригони» Зерова, «Яблука доспіли...» і «Солодкий світ!...» Рильського тощо) сусідять із менш відомими перлами лірики цих же авторів та їхніх однодумців.

Утім, поезією доробок неокласиків аж ніяк не обмежується. Як і належалося людям неабияко-

го інтелектуального вишколу, вони обґрунтовують свої погляди на літературу та мистецтво загалом у статтях, рецензіях, передмовах до книжок колег. Кожен такий науково-критичний текст – це фактично репліка в одвічній дискусії про те, якою мала би бути висока українська культура, як реформувати не лише традицію і канон вітчизняної літератури, але й жанрові засади актуальної критики та наукового письма. Полілог триває навіть тоді, коли зникають (фізично!) учасники розмови з усіх боків барикад. З часом сюди ж додаються мемуари, у яких автори намагаються переосмислити отой період свого життя, коли вони належали до особливого середовища, пе-

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»

Електронна пошта:

knyharnia@smoloskyp.org.ua

Телефон: +38 044 425 23 93

рейншого спільними ідеями, обстоювати думку, що «легенда про український неокласицизм» справді має право на засвоєння історією національної літера-

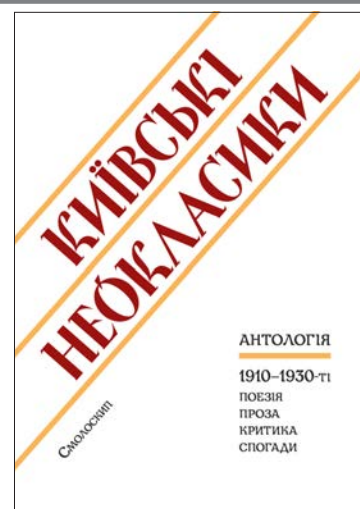
тури як феномен українського модерну.

Але не тільки таку високу мету ставлять вони перед собою. Головне – зафіксувати, зберегти пам'ять про дорогих людей, перемогти в такий спосіб несправедливість наглої смерті і більшовицької репресивної системи. Так, Юрій Клен у «Спогадах про неокласиків» наводить уривки із таборових листів Михайла Драй-Хмари до дружини й дочки, де той, із характерною письменницькою влучністю, описує побутові жахиття, а поряд із тим – красу північної природи; а заразом фіксує розпад, вмирання власної фізичної оболонки. «Джек Лондон, прочитаний навпаки», – резюмує Віктор Петров долю Драй-Хмари. А в іншому нарисі подає такий образ Зерова періоду неволі: «людина з текстом латинського класика в обірваних кишенях зношеного пальта» – до останніх днів той перекладав Вергілієву «Енеїду»...

«Середовище» – визначальне поняття для київських неокласиків, таких, якими їх бачить Наталія Котенко. Вона розширює розуміння «кола» неокласиків від «грона п'ятірного» із «шостим» Віктором Петровим, який нібито там, але не зовсім там, до цілого неокласичного дискурсу українсь-

кої культури міжвоєнного періоду. Така позиція не нова, але вперше аргументом на її користь стала окрема антологія, у яку під грифом «Коло київських неокласиків» потрапляють Михайло Могиланський, Борис Якубський, Ананій Лебідь, Михайло Новицький, Стефан Савченко, Михайло Калинович, Андрій Ніковський і, неодмінно, В. Домонтович. Не усі згадані персоналії ідентифікували себе зі спільнотою п'яťох «канонічних» представників українського неокласицизму, але їхні погляди і творчість мають очевидний спільний знаменник. Який? Розлога відповідь на це запитання міститься у ґрунтовній передмові до видання (де, поміж іншим, окреслене ще ширше коло причетних, і не лише київське). Коротку ремарку подає уже згаданий Петров: «філософема» неокласицизму народилася із «мітологемами» дружби, і з дослідження численних комбінацій міжлюдського спілкування треба починати вивчення явища.

Супровідні матеріали упорядниці свідчать про те, що вона на порозі написання об'ємної монографії про дискурс неокласицизму в українській літературі. Або, може, кількох досліджень – про формування інтелектуального середовища у

Києві першої третини ХХ століття, про приватне життя зазначених діячів (а кожному із них дісталася пригод та випробувань вочевидь більше, ніж фантазувалося в юності!), про іронічну й влучну літературну критику того часу. Мікротем є безліч, як бачимо із ретельно підготованих силуеток і передмови, переповнених унікальними фактами; вражає також бібліографія публікацій неокласиків і про них. Так чи інакше, смолоскипівська антологія має усі шанси стати помітним явищем в українському літературознавстві, спровокувати плідні дискусії серед фахівців і розширити горизонти сподівань зацікавлених вітчизняним письменством модерної доби. Тож – чекаємо відгуків, які би розширили і доповнили панораму середовища 1910–1930-х років, запропоновану Наталією Котенко. □

цікаво так,
що робиш ти зараз –
чого торкаються твої пальці,
який присмак ти відчуваєш
на язичку,
як саме одяг торкається
твого тіла,
де ти, з ким розмовляєш
словами, які я не почую
ніколи?
як саме ти, десь далеко,
змінюєш світ навкруги
своїм подихом,
своїми кроками, втоптуючи
слід свій у землю, в повітря,
в людей – яких я не знаю
і, певно, не хочу знати?
адже лиш глянь, я сиджу тут зараз,
а в цей самий час ти, десь іще,
теж існуєш,
ми обоє існуєм,
змінаючи світ навкруги
своїм тілом і рухами,
ми разом –

Арсеній Тарасов

Не втомлююся знайомити вас з лауреатами літературної премії «Смолоскип» за поточний 2015 рік. Надто, що цих лауреатів вистачить надовго. Отже, Арсеній Тарасов, який іноді також фігурував під псевдонімом Арсеній Капеліст, народився 1993 року, поет, перекладач, закінчив Києво-Могилянську академію, організував чимало мистецьких подій. Цьогоріч отримав другу премію в поетичній номінації. Уродженець Харкова, він знову нагадав про Харківську школу поезії після деякої перерви (правду кажучи, лауреатів-харків'ян не було вже трохи давненько). До уваги наших читачів – медитативна й метафорична, але в якомусь сенсі прозора поезія

ми разом в цьому світі,
роз'єднані масою простору –
та з'єднані масою простору,
з'єднані нею ж.
можливо, цей спалах вітру –
це ти?

Очікуючи

опівночі
сидіти за баром
в очікуванні
абикогось –
але сьогодні четвер,
навіть чи хтось схоче
шукати до мене шлях.
вже перша хвилина п'ятниці –
однак все ще нікого.
навіть десята хвилина п'ятниці
нічого не змінює.
слухати невідомі мені
саундтреки до невідомих фільмів,
наливати самому собі,
потроху –
можливо, хоч хтось ще
прийде
у моє опівнічне очікування,
липке, як пролите пиво,
дзвінке, як порожні стакани
на полиці позаду мене,
і так само

прозоре.
опівночі
плюс п'ятнадцять хвилин
я виходжу викурити цигарку.
чутно лиш:
кондиціонери посеред ночі
стікають прозорим потом,
дзвінким та липучим потом
прямо всередину тиші
поміж будинків,
і їхня прозора кров
проростає краплинами
в темряву.
на вулиці досі спека,
тому читати не хочеться,
тому я згадую всіх колишніх
дівчат –
одну за одною –
і не можу згадати
анічогісінько особливого.
Так, було багато всього,
днів і ночей, того, що згадувати
приємно, і того, що згадувати
не особливо хочеться
крізь задуху ночі, здається,
прорізається дощ,
захарашує своїм шурхотінням
усе повітря.
нарешті
хоч він прийшов.

Рома

ще один вечір, коли я працюю сам,
сам – значить зовсім сам,
невідомо для кого
й на кого –
сказав би: на Бога,
але в такій роботі немає нічого
оригінального
зрештою.
хвилини скрапують наче
залишки сидру з крану,
густі і масні, наче
чорна, така гірка жовч.
сидр закінчився –
й ці краплі падають все
повільніше...
жахливо подумати навіть:
я зараз не можу думати
ані про що.
вдень, та й учора, хвилини лилися,
немовби вода у вбиральні
з несправним бачком.
вони вимили з мене всю сіль.
усю густоту, усю тривкість,
чуйність і спокій –
все за водою пішло;
колись брат мого хрещеного брата
казав:
за водою
йдуть лише трупи
й лайно.
тоді він стібав нашу харківську мову,
а зараз – спився, розлучився
та наростив величезне пузо.
але я сиджу,
без жодного залишку жовчі
у тілі,
і думаю:
йдуть лише трупи й лайно.
аби тільки був ти правий,
Рома.

НЕ СПОДІВАЙТЕСЯ, ЩО ПОЗБУДЕТЕСЯ ЦІЄЇ КНИЖКИ

Настасія ЄВДОКИМОВА

Для бібліофілів, книжкових маніяків та тих, кому просто цікаво отримати відповідь на запитання: чому не варто навіть сподіватися на те, аби позбутися книжок, – розмова двох мислителів, інтелектуалів, спостерігачів та літописців ХХ–ХХІ століття – письменника Умберто Еко та сценариста Жана-Клода Кар'єра «Не сподівайтесь позбутися книжок».

Про Умберто Еко знають усі – він давно класик світової літератури, автор-постмодерніст, українські переклади його творів доступні широкому колу читачів, університетська програма передбачає прочитання студентами-філологами роману «Ім'я троянди». Про Жана-Клода Кар'єра знають менше, будьмо відвертими, однак його послужний список заслуговує уваги – він сценарист-оскаронсець понад 130-ти французьких фільмів, а ще актор і режисер. Їх поєднув період творчості, бекграунд, знання авторів та творів, спільний вокабуляр, що його вдалося, як зазначено у післямові перекладачки Ірини Славінської, віднайти. На тренінгах про ведення мережевого бізнесу вам розкажуть, що найкраще говорити із клієнтом у

нього вдома. Тобто там, де є його паспорт і гроші, аби відразу оплатити товар, послугу, підписати контракт. Так само і класики: вони говорять у відповідній атмосфері, серед нагород, милих серцю та важливих пам'яті артефактів, тобто вдома в Умберто Еко у Монте Керіньоне та у Жана-Клода Кар'єра в Парижі.

Про що можуть говорити двоє: італієць та француз? Про літературу і мистецтво загалом, про тенденції та традиції, про ставлення до цензури, про давні книжки у колекціях митців, за якими ті полювали довгими роками, про те, що буде із цими унікальними бібліотеками після смерті мислителів, про дивні книжкові пристрасі, про те, які тексти неодмінно має прочитати освічена людина, про небез-

печні твори, про книжку в добу електронних ресурсів, про освіту і науку. Пам'ятайте про приємний бонус: «Не сподівайтесь позбутися книжок» містить мінімальний набір цитат, що зможе зробити із вас ерудовану людину, головне – не забувати виписувати чи робити позначки на берегах. Текст «Не сподівайтесь позбутися книжок» показує, які нові смисли та ідеї може породити розмова, якщо своєчасно поставити грамотно сформульоване запитання. На обкладинці зазначено прізвища двох причетних до книжки – Еко і Кар'єр, але для нас, читачів, є ще двоє, і про їхню присутність ми часом згадуємо – журналіст, який ставить питання, що й поділили розмову на умовні розділи, Ж.-Ф. де Тоннак, і перекладачка, яка залишає у тексті окремі рядки французькою мовою та нагадує, що ми не єдині, хто «підслухує», І. Славінська. Із перших сторінок ви розумієте, про що ітиметься на наступних трьох-стах. Власне дуже активно спойлить, розставляючи наперед акценти розмови, у своїй перед-

мові до книжки французький журналіст Жан-Філіп де Тоннак, який і звів двох класиків, аби ті поговорили. Ж.-Ф. де Тоннак – гарний журналіст та модератор, адже у «Не сподівайтесь позбутися книжок» діалоги інтелектуалів відбуваються за умов найменшого втручання «третього зайвого», котрий скеровує час від часу, залишаючи простір для потоків думок, суперечок, спогадів та пояснень. І. Славінська – гарна перекладачка та модераторка, адже, окрім доброї мови у тексті, наприкінці вона ділиться своєю історією книжок, яких неможливо позбутися.

Можливо, книжці не вистачає розлогого коментаря і глосарію наприкінці, аби знати більше деталей про місце, де вони розмовляють, про спільні й розумілі лише цим двом (ну, може, ще комусь, але точно не мені й не добрій сотні таких самих читачів, як я) контексти, про мистецькі твори й численні імена. Так, цінність у самій розмові, а пошуково-довідкова робота – завдання кожного, хто справді зацікавився, але мінімальний

коментар і глосарій не був би зайвим.

Прикінцеве застереження: не сподівайтесь прочитати цю книжку лише раз, не сподівайтесь позбутися бажання відкрити її ще раз, не сподівайтесь уникнути думок про власні прочитані книжки і пережиті досвіди. Книжка як одиниця матеріальна була, є і буде, тобто, переступивши межу писемності та «читальності» одного разу, людство не має шансу повернутися назад. Сміливо можна витягати із контексту «Не сподівайтесь позбутися книжок» десятки тез і потенційних тем для шкільних творів про книжки та їхню роль у житті людини. Книжки як свідки епохи, як історії людей та інших книжок, як друзі, що завжди поруч, навіть якщо вони на полиці й ми їх досі не читали, але вони є, і будь-якої миті ми можемо взяти котрись до рук і погортати. Чому одні тексти залишилися у каноні, а інші не дійшли до наших днів, чому одні користуються популярністю, а деякі приречені на забуття? Словом, виникає потреба передивлятися власну бібліотеку, перекладати її та виймати ті примірки, які заглядають своїми корінцями у саму душу. □

Олександр Шугай

Іван Багряний: нове й маловідоме. Есеї, документи, листи, спогади, нотатки, факти. У 2-х тт.

Київ: Смолоскип, 2013. – 960 с. + 1048 с.
Ціна комплекту: 150,00 грн.

До першої книги ввійшли матеріали з архівів колишнього КДБ, відгуки представників української діаспори та зарубіжних рецензентів на творчість Івана Багряного. До другої – матеріали, що висвітлюють еміграційний, новоульмівський період життя і творчості І. Багряного. Досліджено, в яких нелегких умовах було створено романи «Сад Гетсиманський», «Буйний вітер», віршовану поєвість «Антон Біда – герой труда» та ін.

Андрій Охримович, Олег Криштопа

Україна. Загартована болем. Тисяча років самотності

Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2015. – 544 с.
Ціна: 71,00 грн.

Зрозуміло, захоплено і, головне, правдиво про найсуперечливіші події історії! Переяславська рада: в чому була суть угоди, чому Хмельницький перестав вважати її чинною і що було по тому. Гетьман Калнишевський. Історія вічного в'язня Соловків. Шевченко та Гоголь – два шляхи українства. Російські СС. Як українські політв'язні зламали систему ГУЛАГу. Таємна історія Олеського замку та багато іншого.

Війна очима ТСН.
28 історій по той бік камери

Київ: Основи, 2015. – 224 с.
Ціна: 410,00 грн.

Спроба панорамного погляду на перебіг воєнних подій на Донбасі 2014–2015 рр. у баченні журналістів Телевізійної Служби Новин. Попри власний патріотизм та співпереживання з українськими військовими ці репортери не зраджують журналістським стандартам і намагаються залишатися об'єктивними у висвітленні подій на сході України. «Війна очима ТСН» – це 28 проникливих історій.

Історія моди. Ілюстрована енциклопедія з давнини до сьогодення [пер. з англ.]

Харків: Фактор, 2014. – 256 с.; іл.
Ціна: 214,00 грн.

Від безглуздо високих перук, які були модними серед аристократів XVIII століття, до блискучих черевиків на платформі, фетишу 1970-х... Історія моди рясніє дивними й дивовижними стилями і фасонами. У свій час ці тенденції вважалися чудовими новаціями, однак зараз багато з цих «пошестей» виглядають безглуздими, незручними, а іноді й відверто небезпечними...

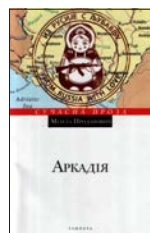

Григорій Гусейнов

Одиссея Шкіпера та Чугайстра: окупаційний роман

Київ: Ярослав Вал, 2015. – 416 с.
Ціна: 77,00 грн

Нова книжка лауреата Національної премії України імені Т.Г.Шевченка, відомого українського письменника Григорія Гусейнова засвідчує відому істину, що жити ізольовано від світу, охопленого безжалісною, нещадною війною, не вдається нікому. Це драматична, з елементами фантастики, історія двох юнаків та собаки на ім'я Чугайстер, що розгортається у степовому українському місті в часи німецької окупації.

Мілета Проданович

Аркадія

Київ: Темпора, 2015. – 312 с.; іл.
Ціна: 73,00 грн.

«Аркадія» – це іронічний погляд на сербсько-російську дружбу. Автор, класик сучасної сербської літератури, прозаїк, поет і художник Мілета Проданович, тонко висміює сербські ілюзії та викриває російські надмірності. У фантастичному сюжеті можна впізнати багато сучасних типажів. Книга розрахована на читачів з почуттям гумору.

Василь Стефаник

І чого ти, серце моє... Вибране

Київ: ВЦ «Академія», 2015. – 272 с.
Ціна: 55,00 грн. (тверда обкладинка), 32,00 грн. (м'яка обкладинка)

Жоден письменник не сказав про своє власне слово, манеру письма, про свою філософію так, як класик української літератури буремного двадцятого століття Василь Стефаник: «...я не пишу для публіки, а пишу на те, щоб прийти ближче до смерті». Ніхто не зумів такими очима побачити людину, як він. Усе найяскравіше, що він зробив, – у цій книжці.

Всеволод Нестайко

Дивовижні пригоди в лісовій школі: Таємний агент Порча і козак Морозенко. Таємниці лісею «Кондор»

Харків: ВД «ШКОЛА», 2014. – 128 с.
Ціна: 75,00 грн.

Легка, життєрадісна, сповнена доброго гумору книга розповідає про веселі, до тепні пригоди зайчика, їжачка та їхніх однокласників, учнів спеціалізованої музичної лісової школи з ведмежою мовою викладання, а також про новостворений пташиний лісей.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків,
Олег Коцарев

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 695
Тираж 1500 прим.